

Có rất nhiều người kêu ca về kết quả vụ kiện cá da trơn. Vấn đề gây tranh cãi này là nguyên nhân của rất nhiều cuộc thảo luận và sự đối nghịch trong bối cảnh mối quan hệ thương mại song phương đang phát triển. Thay vì tập trung vào những nỗ lực mà hai nước đã thực hiện sau khi BTA có hiệu lực gần hai năm trước đây, báo chí lại đưa rất nhiều tin về vụ kiện cá da trơn.

Một điều rõ ràng là rất nhiều người – cả Việt Nam và Mỹ – cho rằng phán quyết về vụ cá da trơn là không công bằng, chỉ đem lại một số lợi ích cho Mỹ và gây thiệt hại cho những người nông dân nghèo vùng đồng bằng sông Cửu Long. Tuy nhiên việc tập trung vào khía cạnh công bằng hay không công bằng của vụ tranh chấp đòi hỏi chúng ta phải xem xét một vấn đề lớn hơn, đó là: liệu bằng cách nào Việt Nam có thể đối phó với những vụ kiện tương tự trong tương lai một cách hiệu quả nhất. Cần phải thừa nhận một thực tế là sẽ tiếp tục có những vụ kiện chống bán phá giá – cho dù các bạn hoặc tôi cho rằng việc kiện chống bán phá giá là công bằng hay không.

Các vụ kiện chống bán phá giá luôn luôn xảy ra. Ví dụ, vụ kiện cá da trơn chỉ là một trong số 276 vụ kiện chống bán phá giá trên toàn thế giới năm 2002. Điều quan trọng là Việt Nam phải có khả năng đối phó với vấn đề không thể tránh khỏi này và tìm cách tốt nhất để xử lý những vụ tranh chấp trong tương lai. Theo quan điểm của tôi, điều quan trọng nhất mà Việt Nam có thể tự chuẩn bị cho mình một cách có hệ thống các vụ kiện trong tương lai là gia nhập WTO càng sớm càng tốt. Tại sao? Tại vì WTO đưa ra (1) một bộ quy tắc mà các nước nhập khẩu phải tuân thủ khi tiến hành các vụ kiện chống bán phá giá (2) một cơ chế minh bạch để chống lại các phán quyết về chống bán phá giá được đưa ra không phù hợp với các quy tắc nêu trên.

Nói cách khác, nếu nước xuất khẩu (ví dụ như Việt Nam) cho rằng phán quyết cuối cùng về chống bán phá giá của nước nhập khẩu (ví dụ như Mỹ) đã vi phạm các nguyên tắc của WTO, nước xuất khẩu có thể khiếu nại phán quyết đó tại một hội đồng xét xử phi chính trị của WTO. và nếu bị thua kiện,

Ảnh Diệp Đức Minh

Mối quan hệ giữa vụ kiện cá da trơn và việc gia nhập WTO

Demetrios J. Marantis (*)

nước nhập khẩu – cho dù là Mỹ, Ấn Độ hay EU – sẽ phải tuân thủ phán quyết của WTO, thường là buộc phải hủy bỏ thuế chống bán phá giá hoặc áp dụng các biện pháp trừng phạt thương mại.

Hiện tại, Việt Nam không được bảo hộ theo cơ chế nêu trên. 148 nước khác – kể cả Trung Quốc, Malaysia, Thái Lan, Mông Cổ, và Campuchia – được bảo hộ theo cơ chế nêu trên. Vì sao vậy? Vì những nước này là thành viên WTO, và WTO đưa ra sự bảo hộ nêu trên.

Nếu là một nước thành viên WTO, Việt Nam có thể chống lại phán quyết về cá da trơn của Mỹ trước một hội đồng xét xử trung lập của WTO. Tôi không thể dự đoán liệu Việt Nam có thể giành được thắng lợi trong trường hợp đó, nhưng Việt Nam sẽ có thể có được sự đánh giá đa phương đối với phán quyết của Mỹ. Thay vào đó, do không phải là thành viên của WTO, Việt Nam không thể làm gì để chống lại một phán quyết bất lợi – ví dụ phán quyết về cá da trơn – bất kể các bạn hay tôi cho rằng phán quyết đó là công bằng hay không.

Có rất nhiều tranh cãi ở phạm vi toàn cầu về luật chống bán phá giá. Một số người cho rằng các biện pháp

khắc phục thương mại và chống bán phá giá là những công cụ cần thiết để đòi hỏi các nhà công nghiệp và chính trị bảo thủ chấp nhận tự do hóa thương mại hơn nữa. Một số khác lại cho rằng các biện pháp khắc phục thương mại và chống bán phá giá là điều tệ hại nhất của hệ thống thương mại quốc tế. WTO thiết lập sự cân bằng khi cho phép các nước có quyền áp dụng các biện pháp khắc phục thương mại và chống bán phá giá đồng thời đặt ra những nguyên tắc chặt chẽ phải tuân thủ khi áp dụng các biện pháp này. Do các cuộc tranh cãi vẫn tiếp diễn, các thành viên WTO có thể xem xét lại tương lai của các biện pháp khắc phục thương mại, có thể là trong phạm vi những vòng đàm phán thương mại đang được thực hiện.

Là một nước xuất khẩu lớn, Việt Nam cần tham gia các vòng đàm phán này. Do không phải là thành viên WTO, Việt Nam không thể làm được điều này một cách có hiệu quả. Càng gia nhập WTO sớm, Việt Nam càng có khả năng tham gia các vòng đàm phán này và tận dụng những lợi ích do chúng đem lại ■

(*) Trưởng cố vấn pháp lý Hội đồng thương mại Việt-Mỹ